

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA.

Helsingissä,

helmikuun 18 päivänä 1944.

Lausunto N:o 1.

Maatalousvaliokunta on joulukuun 1 päivälle 1943 päivätyllä kirjeellä pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, voidaanko hallituksen esitykseen n:o 33 sisältyvä ehdotus laiksi lisämaan antamisesta Kemijärven ja Sallan kunnissa sekä Kuusamon kunnan Liikasen kylässä oleville liian pienille tiloille käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Tämän johdosta perustuslakivaliokunta, saatuaan lakitohtori Y. W. Puhakalta pyytämänsä asiantuntijalausunnon, joka painettuna liitetään tämän ohkeen, esittää seuraavaa.

Tarkastaessaan puheena olevan lakiehdotuksen on perustuslakivaliokunta todennut, että ehdotuksen 3 §:n mukaan voidaan asianomaisille tiloille ottaa lisämaata, paitsi valtion maasta, myös, jos se vaihtamalla valtion maahan sopivasti ja tarkoituksenmukaisesti voi tapahtua, tilaan välittömästi rajoittuvasta tai sen läheisyydessä olevasta yhteismetsästä tai kiinteistöstä, jonka omistaa sellainen yhtiö, osuuskunta tai yhdistys, joka harjoittaa sahaliikettä tai muuta teollisuutta, missä metsäntuotteita käytetään raaka-aineena, taikka puutavaran kauppaa. Verrattaessa tätä säännöstä ja kolaitoksesta 26 päivänä lokakuuta 1916

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

A. Hackzell.

Ensio Kytömaa.

Perustuslakivaliokunnalle.

Perustuslakivaliokunta on kirjeessä 3 päivältä kuluyaa joulukuuta pyytänyt allekirjoittanutta antamaan valiokunnalle kirjallisesti lausuntoni siitä, voidaanko hallituksen esitykseen n:o 33 sisältyvä ehdotus laiksi lisämaan antamisesta Kemijärven ja

Liite.
Maatalousvaliokunnalle.

annetun asetuksen pakollista tilusvaihtoa koskeviin määräyksiin huomataan, että tilusvaihdon edellytykset eivät ole molemmissa tapauksissa aivan samat. Tilusvaihdon tarkoitus, lisämaan hankkiminen liian pieniksi katsotuille tiloille, on myös lakiehdotuksen mukaan toinen kuin jakolaitoksesta annetun asetuksen mukaan ja menee sellaisenaan jakolainsäädännön piiriin ulkopuolelle. Tämän vuoksi lisämaan ottaminen tilusvaihdolla sanottuun tarkoitukseen merkitsee myös suomalaisten yhteisöjen omaisuuteen ulottuvasta omistusoikeuden turvasta sellaista poikkeusta, jota aikaisemmin ei ole ollut olemassa ja jota hallitusmuodon mukaan ei voida saattaa tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä voimaan. Näin ollen perustuslakivaliokunta lausuntonaan kunnioittaen esittää,

että hallituksen esitykseen n:o 33 (1943 vp.) sisältyvä ehdotus laiksi lisämaan antamisesta Kemijärven ja Sallan kunnissa sekä Kuusamon kunnan Liikasen kylässä oleville liian pienille tiloille olisi käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla.

Sallan kunnissa sekä Kuusamon kunnan Liikasen kylässä oleville liian pienille tiloille käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Hallitusmuodon 6 §:n 1 momentissa oleva, Suomen kansalaisen omistusoikeuden

turvaa koskeva perussäännös on tulkittu niin, että se turvaa omistusoikeuden sisältöisenä kuin se oli hallitusmuodon tullessa voimaan tai kuin se sen jälkeen asianmukaisesti muutettuna on ja että sentähden perustuslain säätämistä voimassa olevaa järjestystä on noudatettava säädettäessä lakia, joka tietää uusia rajoituksia tai poikkeuksia omistusoikeuteen, tahi ennestään olevien laajentamista. Omistusoikeuden turvan on katsottu ulottuvan myös suomalaisien yhteisöjen omaisuuteen.

Kysymyksessä olevan lakiehdotuksen 1 §:n mukaan voitaisiin tilalle, joka ei ole saanut yksityiskäyttönsä eikä osuutena yhteismetsään niin paljon tiluksia kuin asutuslain 6 §:n mukaan voidaan antaa viljelystilalle, antaa lisämaata niin paljon, että tila lisämaan kanssa muodostuu asutuslain 6 §:ssä mainitun viljelystilan suuruiseksi. Niinikään voitaisiin lisämaata antaa sodan takia vahingoittuneelle tilalle niin paljon, että sen tuoton arvioidaan vastaavan asutuslain mukaisesta viljelystilasta saatavaa tuloa. Lisämaa otettaisiin ensi sijassa valtion maasta, mutta lakiehdotuksen 3 §:n mukaan sitä voitaisiin myös, jos se vaihtamalla valtion maahan voi sopivasti ja tarkoituksenmukaisesti tapahtua, ottaa tilaan välittömästi rajoittuvasta tai sen läheisyydessä olevasta yhteismetsästä tahi kiinteistöstä, jonka omistaa sellainen yhtiö, osuuskunta tai yhdistys, joka harjoittaa sahaliikettä tai muuta teollisuutta, missä metsäntuotteita käytetään raaka-aineena, taikka puutavaran kauppaa.

Jakolaitoksesta 26 päivänä lokakuuta 1916 annetun asetuksen 53 ja 56 §:n mukaan pakollinen tilusvaihto voidaan, paitsi eräitä näissä ja sanotun asetuksen muissa kohdissa mainittuja tapauksia, jotka eivät tässä tule kysymykseen, toimittaa seuraavissa tapauksissa:

1) jos kylän, jossa isojako on toimitettava, taikka uusjakokunnan ympärysraja tekee paljon polvia ja mutkia, rajan kumpaisellakin puolella olevien maiden kesken, sikäli kuin se rajan oikaisemiseksi on tarpeen ja se haitatta voidaan tehdä;

2) jos kylällä tai kylän tai uusjakokunnan tilalla on tilus kylän tai uusjakokunnan ulkopuolella, tahi jos kylässä tai uusjakokunnassa on tilus, joka ei kuulu jakokunnalle, mikäli tilusvaihto viljelyksen

helpottamiseksi on tarpeen ja se haitatta käy päinsä; sekä

3) 1 ja 2 kohdassa mainituin edellytyksin ja niissä mainituissa tarkoituksissa tilojen kesken, joissa isojako on toimitettu tai jotka vanhastaan ovat olleet yksinäisinä, kun tilusvaihtoa vaaditaan toimitettavaksi muuten kuin jaon yhteydessä.

Pakollisen tilusvaihdon on 3 kohdassa mainituissa tapauksissa katsottu voivan tapahtua myös jaon yhteydessä.

Viitattujen säännösten mukaan pakollinen tilusvaihto siis voidaan toimeenpanna *mutkaisen rajan oikaisemiseksi* tai *viljelyksen helpottamiseksi*, ensiksi mainituissa tapauksissa vaihtamalla rajan molemmin puolin olevia maita sikäli kuin se rajan oikaisemiseksi on tarpeen sekä viimeksi mainituissa tapauksissa vaihtamalla kylän, uusjakokunnan tai tilan ulkopuolella oleva, mutta siihen kuuluva, taikka sen rajojen sisäpuolella oleva, mutta siihen kuulumaton tilus toiseen. Kummassakin tapauksessa on edellytyksenä, että tilusvaihto voidaan *haitatta* toimittaa, ja sen tarkoitus on sama, mihin jakotoimituksissa lain mukaan muutinkin on pyrittävä, nimittäin mahdollisimman suorat rajat sekä yhtenäiset jakokunnat ja tilat tai muu tilusten sopiva järjestely.

Vertaamalla näitä tarkoituksia ja edellytyksiä kysymyksessä olevassa lakiehdotuksessa mainittuihin havaitaan ensinnäkin, että tilusvaihdon *tarkoitus* on ehdotuksen mukaan toinen kuin jakolaitoksesta annetun asetuksen mukaan, nimittäin *lisämaan hankkiminen liian pieniksi katsotuille tiloille*. Pakollista tilusvaihtoa tässä tai siihen verrattavassa tarkoituksessa ei jakolaitoksesta annettu asetus tunne. *Edellytyksenä* pakolliselle tilusvaihdolle taas olisi *ehdotuksen* mukaan, että vaihto voi *sopivasti ja tarkoituksenmukaisesti* tapahtua. Tämä edellytys ei myöskään ole ainakaan aivan sama kuin jakolaitoksesta annetussa asetuksessa vaadittu.

Esityksen perusteluissa lausutaan, että kun tarvittava lisämaa ainoastaan poikkeustapauksissa otetaan yksityismaasta vaihtamalla se valtion maahan jakolaitoksesta säädetyllä tavalla, ei lakia tarvitse säätää valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla. Tähän on kuitenkin huomautettava, että asiaan ei vaikuta se, missä mää-

rin yksityismaata tultaisiin ottamaan, vaan ratkaisevana on se, edellytetäänkö sitä ylimalkaan voitavan ottaa vai eikö.

Ehdellä lausutuista syistä muun kuin valtion, jonka luovuttamisesta hallitusmuodon 74 §:n mukaan säädetään tavallisella lailla, ottaminen kysymyksessä olevaan tarkoitukseen tietää sellaista poikkeusta omistusoikeuden turvasta, jota ei aikaisemmin ole ollut olemassa. Lakiehdotuksen

6 §:n mukaan tosin lisämaaksi ei voitaisi ottaa sellaista maata, jota asutuslain mukaan ei voida asutustarkoituksiin pakkolunastaa, ja poikkeus koskisi viime kädessä vain menettelyä ja annettavan korvauksen muotoa. Mutta tämäkään seikka ei riitä perustelevaan lain säätämistä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, vaan on se säädettävä siinä järjestyksessä kuin perustuslain säätämisestä on voimassa.

Helsingissä 27 päivänä joulukuuta 1943.

Y. W. Puhakka.